

ΣΤΙΧΟΙ

*Στην αδερφούλα μου Δαφνούλα
που κλείσεις τα ματάκια της για πάντα
ένα ήσυχο δειλινό του Αυγούστου.*

6

Έφυνες. Πώς στο άγύριστο ταξίδι και δὲ λόγιασε
τὸν πόνο πίσω πὸ ἄφινες—ὦ ἀργοχυμένο κλάμα!—
Μὰ τὸ κοντύλι μου ἔγινε συντρίμμα καὶ εἶναι ἀνήμερο
νὰ τὸ ἱστορήσει τὸ μεγάλο δράμα.

Συντρίμι καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὅλα συντρίμι μέσα μου
κι εἶμαι σὰ νὰ προσμένω—ἄλλ—κάπιο νὰ γίνε θάμα.
Μὰ ξάφνου ἡ σκέψη μου πετάει στὸν τελευταῖο κ' ἀγύ-
ἀνασασμό καὶ παίρνει με τὸ κλάμα. [ριστον

7

Μακριά σου!... Μοῦ εἶτανε γραφτὸ νὰ μὴ σὲ ξαναἰδῶ
Καὶ τὸ στερνὸ χαμόγελο στὰ ροδιὰ σου χεῖλη [ποτέ.
πὸ ἡ θέρη τὰ μαράζωσεν, ἀλλί, δὲν ἀνθίσε γιὰ μέ,
χυμένο σὰν παράπονο καὶ σὰν καημὸς τοῦ Ἀπρίλη.

Κι ὅταν στοῦ πόνου σου ἀνοιξες τὴν ἀγωνία στερνὴ φο-
τὰ ὁλόγλυκα ματάκια σου, γιὰ πάντα νὰ τὰ κλείσεις, [ρὰ
δίπλα στὸ κρεββάτακι σου μὲ τὴ θολή σου τὴ ματιά,
πές, δὲν μ' ἐγύρευες, ὦ Ἐσὺ, νὰ μ' ἀποχαιρετήσεις;

8

Παλέβ' ἡ σκέψη. Στὸ μυαλό μιὰν ἐπανάσταση βογγᾷ.
Δὲν εἶναι ἀλήθεια· τὸ σπαθὶ δὲν τᾶγγιξε τοῦ χάρου.
Μὰ ἀκούω κάπια βαθύτερη φωνὴ νὰ μοῦ μοιρολογᾷ:
Πάει τὸ παιδί. Πάει στὰ φτερά τ' ἀλύγιστου κουρσάρου.

Ἀ! καὶ ἂν τὰ δάκρυα χύθηκαν ποτάμι, ὁ στερεμὸς ποτὲ
δὲ θάρθει στὰ θλιμένα μου, φαρμακεμένα μάτια.
Τὸ σκότος μέσα μου· καὶ μιὰ φουρτουνιασμένη θάλασσα
θὰ παραδέρνει τῆς ψυχῆς τὰ θλιβερά κομμάτια.

9

Ἀκούω μὲς στὸ μισόνυχτο κάπιο ἀπαλὸ περπάτημα
καὶ μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα δειλὸς ἀναρωτιέμαι:
Μήπως ἐκεῖνοι πὸ ἔφυγαν ξαναγερίζουν τάχατες
σὰν ἦσκειο μὲς τὴ σκοτεινιά, καὶ σκύβω κλάφονγκριέμαι.

Καὶ πάλι ἀκούω κάπια φωνὴ σὰ μακρινὴ κι ἀπόκοσμη
ὅμως γλυκιὰ καὶ παραπονεμένη, ἀγαπημένη....
κι ἐνῶ μὲ δέρνει ἀκράταγο τὸ καρδιοχτύπι, ἀπάντεχα
τὰ μάτια ἀνοίγω ἀπ' τὸνειρο καὶ ὁ μαῦρος πόνος μένει.

10

Ὡ στοχασμοί μου θλιβεροί, στὰ μονοπάτια τᾶ γνωρὰ
πὸν τριγυρνάτε ὀλονυχτὶς καὶ ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδι
τοῦ κάκου τὸ γυρεύετε· πιά δὲ γυρνάει τᾶ γύριστο
μήτε μὲ φῶς καὶ μήτε μὲ σκοτάδι.

Τοῦ κόσμου οἱ ἔννιες καὶ οἱ καημοὶ τὰ πόδιωξαν, δὲν ἤ-
νὰ τὸ ποτίσουν τῆς ζωῆς τ' ἀτέλειωτο φαρμάκι. [θελαν
Μὰ ὅλο διπλὸ καὶ τρίδιπλο τῶπιαμε μὲς πὸν εἰμέναμε,
ὦ χυλιαγαπημένο μου ἀδελφάκι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΖΙΝΗΣ

ΟΠΤΑΣΙΕΣ

Ὁ ἥλιος πιά εἶχε θυθιστεῖ πίσω ἀπὸ τὰ βουνά. Με-
ρικὰ ρόδινα ἐτοιμόδοθηστα πέπλα ἀνέβαιναν οὐρανό
στὶς κορυφές τῶν ἀντικρυνῶν λόφων καὶ σὲ λίγο ἔξα-
φάνιστ' αὐτὰ. Θαμνὸς καὶ πλιχτικὸς ὁ ὁρίζον-
τας ἐπείξε τὴν ψυχὴ μου, ἀκόμα κόκκινος πρὸς τὴ δύ-
ση καὶ σκοτεινὸς ὁλόεντα πρὸς τὴν ἀνατολή. Τὰ τζιτζι-
κλαὶ σωποῦσαν ἕνα-ἕνα πάνω στὰ λιγοστὰ κουτσου-
ρεμένα καὶ κατὰμαυρα δέντρα. Νεκρικὴ σιωπὴ καὶ
κρύα φρίκη ἀπλώνονταν πάνω στὴ σελεστωμένη πολί-
τεία. Οἱ φρεμισμένοι τοῖχοι μὲ τίς μαύρες τρύπες
τῶν παραθυριῶν ἔμοιαζαν μὲ τσακισμένα κρανία.

Σωροὶ ἀπὸ χώματα καὶ πέτρες καὶ κεραμίδες καὶ σί-
δερα κρεβατιῶν ἢ ἄλλων θρηματισμένων ἐπιπλῶν ἐ-
σκέπαζαν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ρημαγμένων οἰκιῶν ἢ
ἔφραζαν πὸ καὶ πὸ τοὺς δρόμους. Κ' ἔβλεπες ἀδελ-
φωμένα ἐκεῖ ἕνα κομμάτι πολὺτιμον βάζου μ' ἕνα ὑπό-
λειμμα κοριτοίστικου παπουτσιοῦ, μιὰ ραφτομηχανὴ
σκουριασμένη μ' ἕνα πόμολο κρεβατιοῦ, μιὰ γλάστρα
μισοσπασμένη μ' ἕνα κομμάτι ἀνθρωπίνου ὀστοῦ....
Ἀγριόχορτα κι ἀγριοβούλνδρα φουρακίενη μὲς ἀπὸ τίς
ρωγμὲς τῶν τοίχων, καὶ ἄλλα, δειντοῦλάκια πιά, φουρ-
τωμένα καταιεσιῆς στοὺς δρόμους, ἢ μέσα στὰ χαλά-
σμοι, στὸ μέρος ἴσως πὸν πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια ἕνα
χαριτωμένο κορίτσι λιγοθυμοῦσε στοὺς ἦχους τοῦ πιάν-
ου τῆς. Ὅλα, μὰ ὅλα τὰ σωριασμένα αὐτὰ ἐρεῖται,
ἦσαν ἄλλη φορὰ ἀρμονισμένη συνολὰ πὸν εἶχαν τὴ
στοργικὰ φροντισμένη γέννηση καὶ ἱστορία τους. Τώ-
ρα, σκορπισμένα σὲ ἄπειρα τρίψιμα, εἶχαν καὶ ἀναριθ-
μητες, τραγικὲς, κομματοποιημένες, ἐξωφρενικὰ τρα-
λὲς ἱστορίες νὰ δηγηθοῦν.

Περπατοῦσα ἀργὰ καὶ κοιμισμένα ἀνίμεσ' ἀπὸ τὰ
λεῖψα' αὐτὰ. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου ἤχοσε τώρα
ἕνα παρμωφωμένο σκεῦος μαγειρικό, καὶ ἴσως ἐ-
κονδουνοῦσε κατρακυλώντας ἕνα κομμάτι βιβλίου,
σὰ νᾶρχιζε τὴν ἱστορίαν του ἐμὲ πορὰ ἐγώ... πὸν
τὴν ἐτελείωνε ἢ ταραγμένη φαντασία μου.

Πίσω ἀπὸ ἕνα χάλασμα ἕνα βουγγιὸ μ' ἔλ' αὖ ν' ἀ-
νέτριχάσω. Πλησίασα μὲ χτυπήματα καὶ εἶδα ἕνα
σκυλὶ νὰ φεύγει τρομαγμένο ἀπὸ τὴν παρουσίαν μου.
Σταματήθηκα μὲ κάποιον ἀνακούφιση, συλλογιόμενος σὰν
τί ν' ἀναζητοῦσε τάχα στὰ στεῖγη αὐτὰ σπ' τ' ἕνα πει-
νασμένο σκυλί. Κομμάτια σκελετοῦ ἀνθρώπινου ξετρό-
θ' ἦσαν ἀπὸ τὸ σκαλισμένο χώμα, τόσο θλιβερά, ὅσο
καὶ τὰ θρυμματισμένα ἀνάγλυφα, τόσο τιποτένια, ὅσο
καὶ οἱ τσακισμένες γλάστρες ὅπου ἀνθοῦσαν κάποτε
σπάνια καὶ φροντισμένα λουλούδια. Χωρὶς νὰ θέλω,
τὰ μάτια μου καρφώθηκαν ἐκεῖ, ἐνῶ συνάμα γοιγό-
ρεψα τὸ περπάτημά μου. Ὅταν ἐθεβαιώθηκα πὸς εἶ-
ταν ἕνα κομμάτι ὀστοῦ λεκάνης, χιστάνθηκα ἕναν πό-
νο παράξενο στὸ ἴδιο μέρος τοῦ κοῦφαοῦ μου. Γρή-
γορὰ ἔφυγα στρίβοντας πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τραβήζον-
τας σὰ μεθυσμένος.

Γύρω μου εἶχε ἀπλωθεῖ τὸ μισόφωτο τοῦ ἡλιοβασι-
λέματος. Ἐνὰς φόβος [ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει καὶ νὰ
σφίγγει τὴν καρδιά μου. Ἐβλέπα νὰ πᾶρω κουτελινση
πρὸς τὴν ἔξοδο, ὅταν μπροστά, μὲς στὰ χυλίσματα,
εἶδα μιὰ θηλυτὴ ἀλλὰ λαγερὴ σιλουέτα κάποιου λορι-
ταοῦ νὰ ζυγίζεται περπατώντας γιὰ νὰ μὴν πέσει.

Πήρα θύραρος κι ανάστανε βαθιά. Ἐγέλασα μὲ τὸν ἀνόητο φόβο μου καὶ σταμάτησα κοιτάζοντας πρὸς τὴν ὠφέλια σιλουέττα. Ἀλλ' ἀμέσως ἡδὲν χάθηκε πίσω ἀπὸ τοὺς γκρεμισμένους τοίχους. Περπάτησα δεξιά κι ἀριστερά, ἀνέβαινα στὰ χαλάσματα προσπαθώντας νὰ τὴν ξαναβρῶ, ἀλλὰ τὰ ἐρείπια εἶταν σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀκαθόριστο, ὥστε δὲν κατώρθωσα τίποτε. Κίνησα πρὸς τὰ ἐκεῖ δοκιμάζοντας νὰ βρῶ διέξοδο, ἀλλὰ δὲν τὸ πετύχαινα καὶ μοῦ φαινόταν ὅτι διαρκῶς ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ ἀντικείμενό μου.

Σταμάτησα μιὰ στιγμή κι ἀφουγκράστηκα. Δὲν ἄκουσ' ἀπολύτως τίποτα, καὶ ἡ φαντασία μου πάλι ἀρχισε νὰ δουλεύει ἀρρωστημένα. Μὴν τυχὸν εἶταν ὀπτασία, ἀπὸ κείνες ποὺ τριγυροῦν θρηνώντας στοὺς βροχολαλῶσμένους τόπους; Ἕνα κορίτσι ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ τραγικότερα θύματα τῆς Καταστροφῆς; Μιὰ ὁπασὶα αἰθέρια πού βυθίζει κάθε βράδι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀμείνης πολιτείας, σὰν πεταλούδα ἀδούρβη, σὰν πνοὴ ἐξωτικοῦ λουλουδιοῦ...

Μιὰ μυρουδιά ἔφτασε ἄξαφνα στὶς αἰσθήσεις μου. Ἔστρεψα καὶ εἶδα μέσα σὲ μιὰ καγκλωπὴ αὐτὴ μιὰ σειρά ἀπὸ πολύχρωμα νυχτολούλουδα, γλυκὰ καὶ θλιμμένα, σὰν κοριτσίστικα ματάκια, ποὺ θρηνοῦσαν ἀγχομένη, μυστικά... Τὰ μάτια μου ὦρα πολλὴ καρφώθηκαν ἀκίνητα καὶ σὰ γοητευμένα στὶς ἀπόκοσμες καὶ σιωπηλὲς εἰσὲς ὁμορφιές, καὶ σιγὰ σιγὰ ἐν' ἀποκάρωμα καὶ μιὰ ῥάλη κυρίεψε τὸ μυθλό μου, καὶ μοῦ φαινόταν σὰ νὰ βυθίζομουν σὲ κόσμους ἄλλους πού ἔζησα ἢ πού θὰ ζήσω καμιά φορὰ. Κύκλοι ἀπὸ ἀνταύγειες πολύχρωμες ξετυλίγονταν ἐκεῖ, καὶ σχήματα καμπύλα καὶ μαλακά, σὰν ἀπὸ σταλματιὰ λαδιοῦ σὲ νερὸ ἀκίνητο, γεννιόνταν ἀπὸ τὶς ἀγκαλιὲς τῶν λουλουδιῶν κι ἀδούρβη πάλι ἔσθηναν μέσα τους. Κ' εἶδα τότε νὰ ξετυλίγεται ἀπαλὰ σὰ γαλάνη κορδέλλα καπνοῦ καὶ ν' ἀνιψώνεται μέσ' ἀπὸ ἓνα νυχτολούλουδο ἓνα παρθενικὸ καὶ λιγερὸ κορμάκι δεκαεφτά χρονῶν καὶ νὰ στέκεται ἀνάτρομο κοιτάζοντας ἀφηρημένα πρὸς τὸ ἡλιοβασιλεμα. Τὸ πρόσωπό του εἶταν θλιμμένο καὶ λίγο χλωμό, καὶ εἶχαν τὰ μάτια του τόση γλυκύτη, καὶ τέτοιο μυστήριο πού μὲ βύθιζαν σ' ἓνα ἱλιγγον ὄνειρον ἡδονικῶν... Πέπλοι ἀρχοντοφάντου πού ἔρριχνον ἀπὸ ἀνεκλάλητη ἡδονή, ἐσκέπαζαν τὸ σωματάκι αὐτὸ, ἀφίνοντας νὰ ξεχωρίζονται γρομμὲς φανταστικῆς τελειότητος. Αἰσθάνομουν τοὺς χτύπους τοῦ στήθους του σὰ νὰ εἶταν ἡ δική μου ἡ καρδιά πού σπαραγοῦσε... Κ' ἔβλεπα ἓνα ὄνειρομένο παρθενικὸ στήθος ν' ἀνταλλάσσεται ἀπὸ μιὰ ἀκατανόητη συγκίνηση... Σὲ λίγο ἐκίνησε τὰ λεικὰ τὰ χέρια τῆς πρὸς τὸν οὐρανὸ, σὰ σὲ δέηση, τὰ ἐχαμηλωσε ἄρῃ καὶ τὰ ἐσταμάτησε ἀπλώνοντάς τὰ πρὸς ἐμέ, σὰ νὰ μὲ προσπαθοῦσε — Θεὸν καὶ θῦμα! — κοντὰ τῆς... Κατόπι τὰ ἐμάζεψε πρὸς τὸ στήθος, πού ἄρχισε νὰ πᾶλλει δυνατώτερα, στὸ πρόσωπό τῆς ζωγραφίστηκε μιὰ κατὰπληξη θείας ἡδονῆς, ἓνας στενυχιστὸς λιθομυῖας βγήκε ἀπὸ τὰ φρεσινὰ χεῖλια τῆς... ἀφουγκράστηκε... Ἦχη ἀπομακροῦ καὶ ὑπέκωφοι πᾶνου ἔφτασαν ὡς στὴν ψυχὴ μου... δειρὰ ἀλλόφροντα... νοσταλγίς... ἐπιθυμίες... καὶ ἀνέκφραστο καὶ ἄλλο...

Ἐξαφνα ἔστριψε πίσω τῆς. Τὰ μάτια τῆς ἀγρίε-

ψαν καὶ τρόμος πελιδνὸς ἐκάλυψε ὅλο τὸ κορμί τῆς. Ἀπὸ τὸν τοῖχο, πού γκρεμιζόταν στὸ πέραςμά του, ἔνα ζεῖμπέκι παρουσιάστηκε... Τὰ μάτια του εἶταν κόκκινα σὰ νὰ ἔσταζαν αἷμα καὶ τὰ κάτασπρα δόντια του ἔκαψαν τρομαχτικὴ ἀντίθεση μὲ τὰ μαῦρα καὶ ρυπαρὰ γένητά του. Ὁρμησε γελώντας σπασμικὰ καὶ τὴν ἔσυρε ἀπὸ τὰ χέρια, πού πληγώνουνταν καὶ μόνο στὸ ἄγγιγμά του. Ἕνα γιὰτῆς σερνόταν γιμνὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο του χέρι.

Τὴν ὠδήγησε στὸ λόφο πάνω ἀπὸ τὴν πόλη, ὅπου ἓνας κύκλος καννίβαλων ὀργιάζε μὲ γυνῆ καὶ ματωμένα παρθενικὰ κορμιά. Ἔσπασε τὰ φορέματά τῆς καὶ γυμνὴ τὴν ἀνάγκησε νὰ χορεύει μπροστὰ τοῦ σαλτικοῦ χοροῦ. Ἐπειτα ἔσπασε κι αὐτὸς τὰ ρούχα του, καὶ περιέσφιξε σὰ ρυπαρὸ σκυλῆρι τὸ παρθενικὸ σωματάκι. Βύθισε τὰ χέρια του καὶ τὶς βρωμερὲς σάρκες του στὸ αἰθέριο αὐτὸ πλάσμα. Αἷμα κόκκινα, ζεστά, ἔτρεχαν ἀπὸ παντοῦ, ἀπὸ τὰ στήθια, πρὸς τὸ πρόσωπο, τὰ πόδια... Τὸ παρθενικὸ ἐκτὸ αἷμα τὸνέ μεθοῦσε... Τὸ πλῆμνε, κομμάτιαζε τὸ κορμάκι, τὸ ἔσφιγγε στὸ τοιχωτὸ δέμα του... ἄλοιφε ὅλο τὸ χτηνώδικο κορμί του μὲ τὸ κορμιστάλενο αἷμα τοῦ ρόδινου κοριτσίστικο κορμοῦ...

Τὸ αἰθέριο πλάσμα ἀναστένανε λιπητερά, λιγοθυμοῦσε, πέθαινε... Καὶ μαζί τὸ χτήνος βογγοῦσε, μούγκριζε...

Κι ἄκουγα τοὺς λιγοθυμισμένους ἀναστενχαμούς — τοὺς βόγγους — ξανά πάλι — ἀναστενχαμοὶ — σερνάμενοι — βιαστικοὶ — βογγητά — ξεψύχισμα — μουνγρίσματα...

Θέ μου! Δὲν εἶτανε πιά πλάσματα τῆς φαντασίας μου. Ἄκουα, καὶ, ἄκουα καθαρά μὲς ἀπὸ τὰ χαλάσματα κάτω σὰν ἀναστενχαμούς, σὰ βόγγους, σὰν ψιθυροὺς, σὰν ὁμιλίες...

Συνήλθα κι ἄρχισα νὰ βυθίζω βιαστικὰ πρὸς τὸν ὑπόκοφο αὐτὸ θόρυβο. Ὅλα ἀντικείμενα πιά μισοσκότεινα, μοῦ ἄνοιξαν φρικαστικά τὴ φαντασία... Περπατοῦσα γλήγορα, σχεδὸν τρέχοντας, ἔψιχνα, ἀνζητοῦσα χωρὶς καὶ ἐγὼ νὰ ξέρω τί...

Ἀπότομα στάθηναι τρομαγμένος. Μέσθ' σ' ἓνα χάλασμα ἀρκετὰ προφυλαγμένο, ἴσως ἐκεῖ πού ἄλλοτε εἶταν στημένο ἓνα παρθενικὸ κρεβάτι, ἴσως πάνω ἀπὸ θαμμένα ἀνθρώπινα κόκκορα, στριφογύριζε ἀκόμα παραδομένο στὴν ἀγωνία τῆς ἡδονῆς ἓνα νεὸ ζευγὰρι ἀνθρώπινον. Ἕνας μισόγδυτος ἱερατικῆς ἐπάλευεν ἀκόμη μ' ἓνα ὀλόγυμνο σχεδὸν κοριτσίστικο κορμί. Ἀπὸ τὰ ρηγμένα ἐκεῖ φορέματά τῆς ἀναγνώρισα τὴ σιλουέττα πού εἶχα μιὰ στιγμή ἀντικρύσει προτῆτερα.

Ἐφυγα βιαστικὰ πίσω πρὸς τὴν ματωμένην Τούρκικη συνοικία. Στὸ δρόμο λόγια μισὰ, παλαβὰ, χόρεβαν στὸ νοῦ καὶ στὰ χεῖλια μου.

«Ἕνας μελλοθάνατος... μ' ἓνα σωματέον ἐρείπιον...» ἔλεγα... ἐκράνουν ἀκατάσχετα, ἀγωνιώντας πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους, νὰ διακονίσουν τὴ ζωὴ πού τοὺς φεύγει...»

Ἀδελφί, 26 Ἰουνίου 1921.

ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ